

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-3313/2013. számú ügyben**

Előadók: dr. Baksa Zsuzsanna
dr. Kozicz Ágnes

Az eljárás megindítása

A 2013. évben indított „*Méltó kezdet – A fiatalok foglalkoztatási lehetőségei*” című munkajogi projekt keretében – számos egyéb kérdés mellett – a fiatalok vállalkozóvá válásának esélyeit is vizsgáltam.

Az Európai Unióban minden ötödik 15 és 24 év közötti fiatal munkanélküli. Ez a közel 22 százalékos arány közel kétszerese az egyébként is magas, 11 százalékos európai munkanélküliségi rátának. Magyarországon 2011 novemberében 78.000 fiatal munkanélkülit tartottak nyilván, amely azt jelenti, hogy a hazai ifjúsági munkanélküliségi ráta az EU átlagnál magasabb, 25,9% volt.¹

Magyarországon jelenleg annak ellenére sincs központi stratégia a vállalkozási ismeretek közoktatásba való integrálására, hogy azt az Európai Bizottság is javasolta. Az európai fiatalok 45, az Egyesült Államokban 55 százalékuk gondolkodik vállalkozás alapításán, a kínai fiataloknak pedig 71 százaléka szeretne vállalkozni. Az európai uniós országok központi ajánlásokkal, iskolai oktatásba integrált programokkal is törekednek arra, hogy több fiatal érezzen kedvet saját vállalkozás indításához. Magyarországon kevés a vállalkozó kedvű fiatal: a FIVOSZ (Fiatal Vállalkozók Magyarországi Szövetsége) 2011-ben készített felmérése szerint hazánkban a 2,3 milliányi 15-34 éves fiatal kevesebb, mint négy százaléka (3,7) mert saját vállalkozásba fogni.

Az Új Széchenyi Terv keretében a fiatalok vállalkozóvá válását segítő pályázatok indulnak; a pályázat keretösszege csaknem 7 milliárd forint, amellyel 1600 új vállalkozás létrejöttét kívánják segíteni.

A vizsgálat a fiatalok vállalkozóvá válását akadályozó tényezők felderítésére, a tájékoztatási mechanizmus működésének feltérképezésére fókuszált, illetve arra, hogy a támogatások mennyiben hozzáférhetők a célcsoport fiatalok számára.

A vizsgálat eredményes lefolytatása érdekében megkerestem a Fiatal Vállalkozók Országos Szövetségét (FIVOSZ), a Fiatal és Kezdő Vállalkozók Egyesületét (EFKE), Fiatal Gazdák Magyarországi Szövetségét (AGRYA), a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnökét (MKIK), a Magyar Iparszövetség elnökét, a Budapesti Gazdasági Főiskola (BGF) rektorát, a Budapesti Corvinus Egyetem rektorát, valamint az Általános Vállalkozási Főiskola (ÁVF) rektorát.

Alkalmazott jogszabályok

- a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény
- a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.)
- Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról szóló 88/2009. (X. 29) OGY határozat

¹ J.M. Barroso ismertetője az Európai Tanács 2012. január 30-i informális ülésén

Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye és a tisztességes eljáráshoz való jog* (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés: „Magyarország független, demokratikus jogállam.”)
- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja* (Alaptörvény Q) cikk:
(2) Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.
(3) Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.)
- *Hátrányos megkülönböztetés tilalma* (Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés:
A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.
Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.
(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.)
- *A munka szabad megválasztásához való jog* (Alaptörvény XII. cikk:
Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.
Magyarország törekszik megteremteni annak feltételeit, hogy minden munkaképes ember, aki dolgozni akar, dolgozhasson.

Helyzetkép²

Bizonytalanság, kishitűség és alacsony kockázatvállalási hajlandóság jellemzi a mai magyar fiatalokat. Zavaros és ellentmondásos a jövőképük. A fiatalok többsége itthon építene karriert, borúsán látják azonban a lehetőségeiket; úgy vélik, itthon minden a kapcsolatokon múlik.

A fiatalok 92%-a a jelenlegi gazdasági-társadalmi környezetben úgy gondolja, hogy a kiszolgáltatottság és a bizonytalanság soha nem látott méreteket ölt a munka világában; jobb lehetőségért jelentős hányaduk akár végleg is külföldre költözne.

Az ország lakosságának többsége szerintük egyik napról a másikra él (92%). Ugyanakkor saját helyzetüket ennél pozitívabban ítélik meg, és a fiatalok fele számít karrierre a saját szakmájában a következő 10-15 évben Magyarországon. Véleményük szerint ehhez elsősorban kapcsolatokra van szükségük.

A fiatalokat vonzza a szabadság, így az önállóság is. Annak ellenére azonban, hogy 5-ből 3 fiatal az önállóságot választaná az alkalmazotti léttel szemben, a nagy többségük (68%) mégis arra számít, hogy még tíz év múlva is alkalmazottként fog dolgozni. Ezzel a megállapítással függ össze, hogy mindössze alig több mint egynegyedük tervez saját vállalkozást indítani. A fiatalok vállalkozási kedvét illetően a kutatás kimutatta, hogy mindössze egyötödük (18%) vállalná a bizonytalanságot a nagyobb jövedelemért, négyötöd (82%) a biztosabb, de alacsonyabb jövedelmet biztosító munkát választaná.

² Bridge Budapest Nonprofit Egyesület megbízásából, 20 és 35 éves magyar fiatalok körében készített, reprezentatív kutatás. A kérdőíves vizsgálat telefonos megkérdezéssel, standard kérdőívek segítségével zajlott 2013 tavaszán, összesen 805 fő 20-35 éves, magyarországi lakos megkérdezésével. A felmérésbe bevont személyek nem, életkori csoportok és a lakóhely településtípusa szerinti összetétele megbízhatóan reprezentálja a hazai 20-35 éves lakosság hasonló ismérvek szerinti összetételét.

A fiatalok közel fele (45%) végleg elköltözne Magyarországról, amennyiben arra lehetősége nyílna, 55%-uk azonban továbbra is Magyarországon szeretne hosszú távú karriert építeni.

A megállapított tényállás

A magyarországi fiatalok vállalkozói kedvének, esélyeinek monitorozása érdekében a fiatal vállalkozók érdekeit képviselő szervezetekhez a következő kérdéseket intéztem és kértem tájékoztatásukat:

1. Milyen adminisztrációs akadályok (pl. jogszabályi előírások, eljárási határidők, engedélyek, ellenőrzési tevékenység) nehezítik a fiatalok vállalkozásának beindítását, a vállalkozás fenntartását és működtetését?
2. Melyek azok az okok, amely miatt nem „mernek” önálló vállalkozásba kezdeni? Milyen módon lehetne ezeket az okokat, tényezőket csökkenteni, orvosolni?
3. Milyen állami vagy egyéb eszközökkel lehetne segíteni a fiatalokat abban, hogy ők is vállalkozóvá váljanak?
4. A megyei szervezetek milyen fórumokon kerülnek kapcsolatba a fiatalokkal?
5. Mióta működnek az egyes megyei szervezetek?
6. Fennállásuk óta tapasztaltak-e növekedést, fejlődést a helyi szinten induló fiatal vállalkozások körében?
7. Nyomon követik-e és miként az induló vállalkozások sorsát? Rendelkeznek-e erről számadatokkal?
8. Tapasztalataik szerint mennyire versenyképesek azok a vállalkozások, amelyek vezetői a szövetség adta kereteket és szolgáltatásokat kihasználva kezdik meg vállalkozásukat?
9. Véleményük és tapasztalataik szerint milyen nemzetközi „jó gyakorlatokat” lenne célszerű bevezetni és alkalmazni a hazai fiatalok vállalkozó kedvének növelése érdekében?

Az ügyben érintett felsőoktatási intézményekhez a következő kérdéseket intéztem:

1. Tapasztalataik szerint milyen adminisztrációs akadályok (pl. jogszabályi előírások, eljárási határidők, engedélyek, ellenőrzési tevékenység) illetve egyéb körülmények (megfelelő szakirányú végzettség hiánya, igazolása, telephely-, tőkehiány, stb.) nehezítik a fiatalok vállalkozásának beindítását, a vállalkozás fenntartását és működtetését?
2. Melyek azok az okok, amelyek miatt a fiatalok nem „mernek” önálló vállalkozásba kezdeni? Milyen módon lehetne ezeket az okokat, tényezőket csökkenteni, orvosolni?
3. Véleménye szerint milyen állami vagy egyéb eszközökkel lehetne segíteni a fiatalokat abban, hogy ők is vállalkozóvá váljanak?
4. A hallgatók számára milyen képzési lehetőségek érhetők el a Főiskolán, amelyek teljesítésével megszerzett tudást vállalkozásuk beindításánál, fenntartásánál és működésénél hasznosíthatnak?
5. Milyen a fiatal vállalkozók tevékenységét segítő és támogató szolgáltatásokat nyújt a Karrieriroda a hallgatók számára?

6. Tapasztalataik szerint mennyire versenyképesek azok a vállalkozások, amelyek vezetői a Főiskolán fejezik be tanulmányaikat, illetve a Karrieriroda kínálta kereteket és szolgáltatásokat kihasználva kezdik meg vállalkozásukat?
7. Milyen nyomkövetési rendszert dolgoztak ki annak felmérésére, hogy a Főiskola képzéseiben részt vevő fiatalok milyen eredménnyel vállalkoznak?
8. Véleményük és tapasztalataik szerint milyen nemzetközi „jó gyakorlatokat” lenne célszerű bevezetni és alkalmazni a hazai fiatalok vállalkozó kedvének növelése érdekében?

A kérdéseimre beérkezett válaszokat a jelentés további részében, témakörönkénti csoportosításban részletezem.

I. Rendelkezésre álló eszközök

I.1. Kapcsolattartás

A FIVOSZ kiemelt hangsúlyt fektet a rendszeres kapcsolattartásra, amelyeket különböző csatornákon keresztül biztosít. A rendezvények például lehetőséget adnak a kapcsolatépítésre, szakmai előadásokra. A Szövetség 2012-ben összesen 178 rendezvényt szervezett és támogatott az ország 15 megyéjében.

Rendszeresen szerveznek klubokat, vállalkozás- és kapcsolatépítő találkozókat, amelyeken gyakran sikeres cégek döntéshozói és más partnereik tartanak előadást a vállalkozásokat segítő témákban. A FIVOSZ Club és FIVOSZ Női Club³ budapesti és vidéki rendezvényein egy-egy sikeres fiatal vagy már befutott, neves vállalkozó osztja meg tapasztalatait a Szövetség tagjaival. Az interaktív előadást követően kötetlen beszélgetésre, tapasztalatcserére nyílik lehetőség. A FIVOSZ Női Clubokat kifejezetten a fiatal hölgy vállalkozók számára rendezik. A FIVOSZ Business Beer Party⁴ pedig havi rendszerességű, kötetlen hangulatú, szórakozással egybekötött üzleti kapcsolatépítő rendezvény.

A Szövetség legnagyobb és egyben a legfontosabb rendezvénye a Global Entrepreneurship Week világméretű mozgalom keretében megrendezett FIVOSZ - Fiatal Vállalkozók Hete⁵, amely a hazai gazdasági utánpótlás nevelés kulcseménye immáron öt éve. 2012-ben több mint 5000 tudatos fiatal vett részt Budapesten és regionálisan 12 nagyvárosban megrendezett 48 eseményen, amelyen összesen 137 előadó, 82 támogató és 25 kiállító jelent meg. A rendezvényt záró gálán átadták „Az Év Fiatal Vállalkozója” díjat. A FIVOSZ Nyár elnevezésű rendezvényt idén első alkalommal szervezték meg, amely a többi rendezvényhez hasonlóan igyekszik erősíteni a kapcsolatokat, neves előadóknak és tagoknak biztosít előadási lehetőséget.

A rendezvényeken túlmenően a Szövetség tagjaival a honlapon keresztül tart kapcsolatot. Kéthetente hírlevelet küldenek, amely az aktuális programokról, rendezvényekről, új belépő tagokról, saját illetve partneri hírekről szól. A FIVOSZ rendszeresen megjelenik a médiában is. Ezen felül online tevékenységet is folytatnak a facebook-on keresztül, amely szintén a kétirányú kommunikációt biztosítja.

Az EFKE honlapján keresztül a kérdések és válaszok rovatban tartja a kapcsolatot az Egyesület tagjaival, illetve az e-mailen érkezett kérdésekre is folyamatosan válaszolnak, egyes esetekben partnerközvetítést is vállalnak.

A honlapon vállalkozói ismerteket tartalmazó írásokat jelentetnek meg, és kapcsolódó tananyagokat értékesítenek.

³ 2012-ben összesen közel 30 alkalommal ország szerte

⁴ 2012-ben országszerte összesen 47 alkalommal

⁵ 2012-ben 48 különböző esemény köthető az egy hetes rendezvényhez

Az AGRYA tevékenysége során szoros partnerségben együttműködik a jogilag és szervezetileg is önálló, 2006 és 2009 között létrejött regionális szervezetekkel (Fiatal Gazdák Dél-Alföldi Szövetsége, Fiatal Gazdák Észak-Alföldi Szövetsége, Fiatal Gazdák Középdunántúli Szövetsége, „Pannon Vidék” Fiatal Gazda Szövetség, Második Hullám Vidéki Ifjúsági Szövetség, Fiatal Gazdák az Agrárium Jövője Alapítvány).

A Szövetség célja az érdekképviselően messze túlmutat; segítséget nyújtanak ahhoz, hogy a falusi, de nem mezőgazdasági termelést folytató fiatalok ne hagyják el a falujukat, hanem az AGRYA által nyújtott programokon keresztül erősítsék a helyi közösségeket.

A Szövetség agrár- és vidékfejlesztési programjaira nyilvános pályázatokon hívja meg a résztvevőket, amelyről az érintettek mind a hagyományos információs csatornákon (televízió, rádió, nyomtatott sajtó), mind az internetes fórumokon keresztül értesülhetnek. A programok célközönsége eltérő a szerint, hogy a már gazdálkodókat, a szakirányú felsőoktatásban tanulókat, a pályaeorientáció felé haladó gyerekeket, vagy éppen a városi fiatalokat akarják bevonni az agrárium vonzáskörébe.

Az AGRYA kiemelt programjai között szerepel a *Fiatal Gazda Információs Börze* (termelési információkat tömörítő szakmai konferencia és kiállítás) és a *Fiatal Gazda Konferencia* (a gazdákat közvetlenül érintő, aktuális agrár- és támogatáspolitikai tájékoztató rendezvény), amelyeket minden évben megrendeznek.

Az agrár szakirányú felsőoktatásban tanuló, később hivatásszerűen gazdálkodó fiatalokat az *Egyetemi Fiatal Gazda Klubokba* invitálják. A klubok hallgatói kezdeményezésre jönnek létre, működésük során gyakorló gazdálkodókat hívnak meg előadásokat tartani, hogy a diákok valódi gyakorlati ismereteket szerezhessenek. 2013-ban négy egyetemen működött klub (Keszthelyen a Georgikon Karon, Debrecenben az Agráregyetemen, Gödöllőn a Szent István Egyetemen és Budapesten a Corvinus Egyetemen).

A klubokból kikerülő frissen végzett gazdától visszajelzés a Szövetséghez még nem érkezett. Általános társadalmi jelenségként jelenik meg a gazdálkodás területén a generációváltási probléma, amely a különböző generációk eltérő alapú tudásanyagából és gondolkodásából eredő feszültségekre, az ebből következő egyet nem értésre vezethető vissza. A friss tudással, újítási vágygal rendelkező fiatal gazda nehezen tud érvényesülni, mivel saját gazdaságot önerőből alig, családi vállalkozást pedig az említett konfliktusok kereshettségében kell vezetnie.

Az agrár szakirányú felsőoktatásban tanuló 18 és 30 év közötti fiatalokat célozza a *Vidék Kaland Hivatásos Program*, amelynek keretében a pályázati úton kiválasztott résztvevők egy éven keresztül több alkalommal tekinthetnek be egy működő gazdaság életébe, ezzel akár az egyetemi kötelező gyakorlatot is helyettesíthető szakmai gyakorlatra tehetnek szert. A Szövetség a Gödöllői Szent István Egyetem Mezőgazdasági Karával 2012-től együttműködésben fejleszti tovább a programot.

A *Vidék Kaland Program* keretében a városi fiataloknak biztosítanak lehetőséget a vidéki életbe való betekintésre. Annak érdekében, hogy az így kialakult kapcsolati háló fennmaradjon, a szervezők létrehozták a *Vidék Kaland Klubot*, ahol az eddig a programban részt vett fiatalok kapcsolatban maradhatnak vidéki vendéglátójukkal, vagy a klubokon keresztül újakat ismerhetnek meg, ezzel is erősítve és tudatosítva a vidéki termelés szerepét, értékét a városi fiatalok szemében.

A Szövetség egyik kiemelkedően fontos projektje a 2012-ben a 18 és 30 év közötti, falun élő, falujukat elhagyni nem akaró fiatalok számára indított *Virtuális Falu Program*. Az országsszerte 38 településen indított vidékfejlesztési programnak a keretein belül az AGRYA segítséget nyújt olyan fiataloknak, akik aktívan szeretnék hozzájárulni közösségük építéséhez, megtartásához. Egy ilyen képzés során a résztvevők modellezik egy falu működését, a helyi gazdaságtól, a közoktatáson át a helyi politikáig, és ezáltal a rendszerben

gondolkodás felismerését követően rákényszerülnek a lehetséges konfliktusok párbeszédben történő kezelésére is.

A program 2013-ban *Virtuális Falu Újra Töltve* címmel folytatódott, ahol már haladó szinten igyekeztek a résztvevőket bevezetni az uniós pályázatok világába. A program keretében szerzett tudás és kialakult kapcsolati háló birtokában új vállalkozások indításának lehetősége rejlik, amellyel munkahelyeket teremthetnek, és így lehetőséget kapnak saját településük épülésének, fellendítésének segítésére, közvetett módon akár az elvándorlás megakadályozására is.

A felnövekvő generáció gazdálkodásba való bevonását célozta a három éve folyamatosan bővülő célközönséggel folyó *Vesd Bele Magad! Program*. A 2013-ra 400 iskolában 25.000 kisiskolást megmozgató pályázat során a jellemzően 6-10 éves gyerekek zöldség vetőmag csomagot kaptak, amelyet otthon vagy az iskolában külön erre a célra kialakított iskola kertben elvetettek, közösen műveltek majd a betakarított termést együtt elfogyasztották. A program célja elsősorban a szemléletformálás, amely egyben a gyerekeken keresztül a család bevonásával saját ellátásukat is fedező közös eredményt hozhat.

A *Vesd Bele Magad!* programban részt vevő gyerekek közül többen választották szakirányú továbbtanulási célként a mezőgazdaságot, illetve a programban részt vevő iskolák a program nélkül is folytatják a gazdálkodást.

1.2. Képzési lehetőségek

A *Budapesti Gazdasági Főiskola* (a továbbiakban: BGF) széleskörű képzési lehetőségeket kínál az önálló vállalkozás indítása iránt érdeklődő hallgatóknak. Valamennyi gazdaságtudományi (üzleti) alapképzésben részt vevő hallgató számára kötelező a vállalati gazdaságtan, marketing, adózás, számvitel, emberi erőforrás menedzsment és vállalati pénzügyek tantárgyak teljesítése. Választható tárgyként a hallgatók a karrierépítéssel is megismerkedhetnek. A gazdálkodási és menedzsment alapképzési szakon többek között vállalkozásszervező, míg a nemzetközi gazdálkodás szakon külgazdasági vállalkozás specializációt is választhatnak a hallgatók.

A Főiskola 2012 szeptemberében indította el a gazdálkodási és menedzsment alapképzési szakon a Team Business szakirányt, amely a Finnországból származó és világszerte elterjedt „learning by doing” elnevezésű gyakorlati oktatásra épül. A szakirány sajátossága, hogy a hallgatók rendhagyó módszerekkel, a gyakorlati életben sajátítják el a vállalkozói készségeket. A képzés során a hallgatók valós környezetben, valódi projekteken dolgoznak, valós fizetésért, és nem folyik úgynevezett klasszikus frontális oktatás, és tankönyvet sem használnak. A képzés kötelező moduljában a következő „tantárgyak” találhatóak: csapatépítés, vállalkozás gyakorlati működtetése, vezetői és kommunikációs készségek fejlesztése; a választható modulban pedig pénzügyi adminisztráció, arculattervezés vagy márkamenedzsment. A Főiskola tervei szerint a szakirányon végzett hallgatókat külön fogja monitorozni a jövőben arra vonatkozóan, hogy milyen arányban indítanak önálló vállalkozást.

A Főiskolán működő *Karrier Iroda* elsődleges feladata a hallgatók részére állásbörzék szervezése, továbbá az Iroda kutatja fel a lehetséges szakmai gyakorlati helyeket és tartja a kapcsolatot a (potenciális) munkáltatókkal. Speciálisan vállalkozás indítással kapcsolatos tanácsadást nem végez az Iroda.

Az *Általános Vállalkozási Főiskola* (a továbbiakban: ÁVF) a következő képzési lehetőségeket nyújtja: controlling szakközgazdász, e-közszolgáltatási szakértő; e-kereskedelem szakközgazdász, gazdálkodási szakértő, humánerőforrás menedzser, humánerőforrás szakértő, non-profit menedzser, politikai szervező, divat- és szépségipari menedzser, vállalati belső és vezetői coach, vállalkozásszervezés.

A Karrier Iroda tanácsadásaival, tréningjeivel, a Főiskola a tehetséggondozó programjával minden hallgatónak segítséget nyújt az elhelyezkedésben, a munkaerő piaci alkalmazhatóság erősítésében; mindeközben nem tesznek különbséget az alkalmazotti létre való felkészítésben, vagy a vállalkozóvá válásban.

A *Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástudományi Kar Vállalkozásfejlesztési Intézet Kisvállalkozás-fejlesztési Központjának igazgatója* arról tájékoztatót, hogy az egyetemen szerteágazó képzés (BA szakirány és MA önálló szak) keretében sajátíthatják el a hallgatók a vállalkozásindításához és működtetéséhez szükséges ismereteket, készségeket, közel tíz tantárgy keretében. Mindezekhez kapcsolódhatna a Hallgatói Vállalkozói Inkubátor Program. Az egyetem képzései között szerepel:

- Gazdálkodási és menedzsment alapképzés – Kisvállalkozás szakirány
- Nemzetközi gazdálkodás alapképzés – Külgazdasági – vállalkozási szakirány
- Vezetés és szervezés mesterképzés
- Vállalkozásfejlesztés mesterképzés

Ezen kívül a BCE Innovációs Központ Nonprofit Kft. és a BCE Kisvállalkozás-fejlesztési Központ szervezésében működik a Spin Off Klub, ahol Budapest különböző egyetemeinek hallgatói találkoznak rendszeresen. A hétfői nap általában, neves és sikeres vállalkozókkal való találkozásra szolgál, ebből meríthetnek ötletet és bátorságot a fiatalok saját üzletük megvalósítására. A csütörtöki napokon az üzleti terv készítés, illetve a prezentálás fortélyait tanulhatják meg. A szemeszter végén befektetőkkel is segítik a tervek megvalósítását. A klub minden rendezvénye nyilvános és ingyenes. A szakok tehetséggondozó programja is segíti a hallgatókat továbbá vállalkozásuk beindításában.

A *Vállalati Kapcsolatok és Karrier Iroda* az egyetem minden hallgatóját és végzettjét támogatja életútjának megtervezésében, karrier-tanácsadásaival, szakmai programjaival, előadások szervezésével áll a hallgatók és végzett diákok rendelkezésére. Az iroda kifejezetten vállalkozásbátorítási, -indítási programokban ugyan nem vett még részt eddigi (közel 20 éves) működése során, de rendszeresen megjelenő Navigátor című karrier-tanácsadási kiadványukban önálló fejezetet szánnak a vállalkozásindítás témakörének. A Technolab alprojektben 20 millió Ft-ot fordított az egyetem arra, hogy hogyan legyen „Ötleből üzlet”. A projektben négy egyetem és egy nagyvállalat diákjai, gyakornokai 9 projektben 5 mentorral dolgoztak együtt. A projektmunkákat egymással megversenyeztették, és a legjobbakat díjazták.

1.3. Nyomonkövetés

A FIVOSZ 2007 decemberében alakult, azóta folyamatosan és dinamikusan bővül tagjainak száma; 2012-ben 870 tagot számláltak. A Szövetség a közeljövőben kezdi meg az új ügyfélkapcsolat-kezelési (CRM – Customer Relationship Management) rendszer működtetését, amely lehetővé teszi a tagok nyomonkövetését, tendenciák és statisztikák készítését.

Az EFKE nem rendelkezik olyan rendszerrel, amelynek segítségével nyomon tudnák követni tagjaik fejlődését; az Egyesület elnöke szerint azonban egy ilyen rendszer működtetése mindenképpen hasznos és fontos lenne.

Az MKIK főtitkára a fiatal pályakezdő szakmunkások munkaerő-piaci helyzetét illetően kifejtette, hogy a Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézetnek a pályakezdő szakmunkások munkaerő-piaci helyzetének elemzésére vonatkozó tanulmány⁶ szerint szakmájuk megszerzése után kilenc hónappal a fiatal szakképzettek 45%-a dolgozott

⁶ A tanulmány a pályakezdő szakképzett 21 év körüli életkorú fiatalok munkaerő-piaci helyzetét, elhelyezkedési lehetőségeit, valamint szakmunkájukról alkotott véleményüket és a 2009 óta ezen a területen bekövetkezett változásokat kívánja feltérképezni.

alkalmazottként, 0,4%-uk vállalkozóként és alig több mint 1%-uk alkalmi munkásként. Munkanélküli volt 23%-uk, továbbtanult 29%-uk.

Az adatok szinte minden évben alátámasztották azt az összefüggést, amely szerint a *családi háttér* jelentős mértékben befolyásolja a felnövekvő gyermek iskolai, valamint munkaerő-piaci előmenetelét.

A szakképzett pályakezdők iskolájukkal és szakmájukkal általában elégedettek, és a gyakorlati képzőhely tekintetében is évről évre javulnak az elégedettséget mérő mutatók. A megkérdezettek legtöbbször úgy véli, hogy a gyakorlati képzőhelyen nagyon sokat tanult a szakmáról remek szakemberek keze alatt, és korszerű gépekkel és berendezésekkel dolgozhatott. Sokan számoltak be arról is, hogy jól tudják használni a gyakorlaton tanultakat munkájuk során is. A szakmában elérhető jövedelemmel kapcsolatos vélemények 2009 és 2010 között megfigyelt javulása 2011-ben már nem folytatódott, és erőteljesebben jelent meg az a vélemény, amely szerint a szaktudást nem fizetik meg kellőképpen.

Összességében elmondható, hogy némileg javultak a szakképzettek elhelyezkedési esélyei. A megkérdezettek között az alkalmazottak aránya nőtt, míg a munkanélküliek aránya csökkent, ezen kívül az álláskeresés átlagos időtartama is némileg mérséklődött. *A kutatás eredményei mind arra utalnak, hogy a későbbi elhelyezkedési esélyek, illetve a vállalkozás indítása, vagy a továbbtanulás ténye szorosan összefügg az általános iskolai és főként a szakiskolai tanulmányi eredményekkel.* A tanulmányok befejezését követő kb. kilenc hónapban elhelyezkedni tudók, a vállalkozók, illetve a továbbtanulók a kutatás adatai szerint jobb tanulmányi eredményeket értek el korábban, mint akik munkanélküliek lettek, vagy alkalmi munkából tartják fenn magukat.

A kutatáshoz tartozó kérdőív területi mobilitásra, valamint jövőbeli tervekre vonatkozó kérdéseket is tartalmazott. A 2011-es eredmények szerint tovább növekedett a más településre ingázók aránya, viszont tovább nőtt azon megkérdezettek aránya is, akik semmilyen feltétellel nem költöznének el lakóhelyükről másik magyarországi városba egy jobb álláslehetőségért. A megkérdezettek 72%-a magasabb, a jelenlegi fizetésüket átlagosan 97 ezer forinttal meghaladó összeg reményében már fontolóra venné az elköltözést.

A BGF nem működtet kifejezetten annak felmérésére irányuló nyomkövetési rendszert, hogy a Főiskola képzéseiben részt vevő hallgatók milyen eredménnyel vállalkoznak a képzés befejezését követően; azonban ezzel kapcsolatos kérdés beépítését tervezik a Diplomás Pályakövetési Rendszerbe.

Az ÁVF szintén a Diplomás Pályakövetési Rendszer keretében követi nyomon a végzett, illetve még aktív hallgatók munkaerőpiaci helyzetét.

A Budapesti Corvinus Egyetem Vállalati Kapcsolatok és Karrier Iroda igazgatója arról tájékoztató, hogy a Diplomás Pályakövető Rendszerük (DPR) segítségével, telefonos és online kérdőívvel követik nyomon, hogy a képzés végeztével hogyan alakult a hallgatók élete, milyen segítséget nyújtott ebben az egyetem képzése. Így vannak a DPR-ben adatok arra vonatkozóan, hogy kikből lettek vállalkozók és hogy mekkora bevételű cégnél dolgoznak éppen.

II. Hátráltató tényezők

A FIVOSZ tagjai a vállalkozások beindításának, az eredményes vállalkozásnak egyik jelentős akadályának a túlzott adminisztrációt látják. Az adminisztrációval járó munka és az azzal kapcsolatos költségek aránytalan terhet rónak a kezdő vállalkozókra.

Gondot okoz továbbá az egyes vállalkozásokhoz szervesen illetve közvetetten kapcsolódó jogszabályok, szabályzatok nagy száma és ezek ismeretének hiánya, illetve a jogszabályi és pénzügyi szabályozási háttér átláthatatlansága. A fiatal vállalkozók helyzetét nehezíti továbbá a bürokratikus szabályok betartására vonatkozó szigorú ellenőrzési és

bírságotlasi tevékenység; általános tapasztalatuk szerint a sok esetben aránytalanul magas összegű bírságok kigazdálkodása a tapasztalatlan, kezdő vállalkozók esetében szinte lehetetlen.

A Szövetség tagjai kiemelték továbbá, hogy a jogszabályok – különös tekintettel az adójogszabályok – gyakori módosítása, az új jogszabályok alkalmazására meghatározott nem egyszer túl rövid felkészülési idő akadályozza a vállalkozások kiszámítható működését. A jogszabályok szövegei sokszor nehezen értelmezhetőek; több esetben nehezen magyarázható engedélyezési procedúrát írnak elő. A bizonytalan jogi környezetben hozott hatósági döntések, akár a vállalkozás fennmaradását is veszélybe sodorhatják.

Hátráltató tényezőként emelték ki a pályázati erőforrásokhoz való hozzájutás nehézségeit; az „utófinanszírozású” pályázatok esetén a kifizetések késedelmes teljesítése miatt a pályázatot csak további saját erő, vagy hitel bevonásával tudják megvalósítani a fiatal vállalkozók. A nyertes pályázók közé való bekerülés kifejezetten nehéz, a pályázatok megírása sok esetben külön szakember munkáját igényli; ezzel ellentétben a külföldi példák szerint mindez lényegesen egyszerűbben kivitelezhető.

A FIVOSZ tagjai általános hiányosságként emelték ki a vállalkozói személetmód elméleti és gyakorlati oktatásának megszervezését. Véleményük szerint sem a közép, sem pedig a felsőfokú oktatás nem készíti fel a fiatalokat a vállalkozásra. Az oktatási rendszer nem látja el a megfelelő elméleti ismeretanyaggal, sem pedig a szükséges gyakorlati kompetenciákkal a diákokat. Az oktatási rendszerből kikerülő fiataloknak a vállalkozás indításához szükséges alapvető ismeretek hiányoznak. Ez alól kivételt jelentenek a vállalkozási, közgazdasági, gazdasági szakok.

Fontos azonban kitérni a jelenlegi gazdasági, társadalmi környezetre is. A gazdasági válság (utó)hatásai még érezhetőek, a vásárlók, ügyfelek óvatosak, kevesebb pénzt költenek, gyenge a vásárlóerő, így sajnálatos módon a fogyasztás nem érte el a válság előtti szintet.

A Szövetség tagjai szerint a vállalkozások beindítására nincsenek kedvező hatással a negatív előítéletek, mint például, hogy „a jól menő vállalkozók tisztességtelen úton, adócsalással gazdagodtak meg, lefizették az ellenőrzést végző személyeket, politikai kapcsolataikat használták a büntetés elkerülésére”. Általános probléma, hogy hiányoznak a követhető jó példák és minták. Nagy szükség lenne a tisztességesen, kevés induló tőkével indult, de dinamikusan fejlődő vállalkozások és kulisszatitkaiknak bemutatására, azonban a jól működő fiatal vállalkozók gyakran nem adják tovább, hogy milyen akadályokon miként küzdöttek át magukat.

Álláspontjuk szerint a magas adóterhek rendkívüli nehézséget rónak a vállalkozás működtetésére. Elsősorban a foglalkoztatás költségei kiemelkedően magasak, és a minőségi munkaerőt megfizetni, illetve hosszú távon anyagilag motiválni rendkívül nehéz feladat, amelyhez nagyon biztos piacra és jövedelmező tevékenységre van szükség. A munkavállalói és munkáltatói járulékok mértékét egyszerre lenne szükséges csökkenteni, hogy a vállalkozói kedv növekedhessen.

A vállalkozói életvitel nehézségei sok fiatal tartanak vissza a vállalkozás indításától. Az alkalmazotti létformához szokott fiatal nehezen áll át a kötetlen munkaidőhöz, a fokozott stresszhez és felelősséghez, valamint a kiszámíthatatlan helyzetekhez. Ez a jelenség azonban már generációs problémává nőtte ki magát, ugyanis a mai fiatalok olyan generációk gyermekei, akinek szülei leginkább alkalmazottak, így nem tudnak vállalkozói mintát mutatni. Megesik, hogy a fiatalok a „kényszervállalkozó” szülő rossz példáját másolják, ami szintén nem egy működőképes modell. Hiányoznak a modern, a mai napok igényeihez igazodó jó példák és minták.

Kifejezetten jelentős problémának minősítik a tagok *az induló tőkéhez való hozzáférést*; a bankok ugyanis nehezen hiteleznek kisebb összegeket is. Általánosnak mondható, hogy a kezdő vállalkozó eleinte az alkalmazotti munka mellett igyekszik saját

vállalkozását beindítani, majd egy kritikus pontot elérve átválthat végleg a saját vállalkozásából való megélhetésre. Másik lehetséges út a „kiugrás”, amely kockázatos és nagyon tudatosan, előre megtervezett stratégiát igényel.

A vállalkozások beindítását hátráltató tényezők között szerepel *az üzleti ötlet hiánya* is. Gyakran nem életképes, vagy összeegyeztethető az ötlet a realitással. További gondot jelent, hogy jelenleg azt látják a fiatalok, hogy a régóta jól működő vállalkozók a jelen gazdasági körülmények között nagyon nehezen tudják fenntartani a cégüket, ezért ők inkább neki se kezdenek a lehetetlennek tűnő feladatnak. Ha mégis van életképes üzleti ötlet, akkor viszont hiányzik a megfelelő tőke a vállalkozás elindításához.

Szintén hátráltató tényezőként jelölték meg *a külföldre való kivándorlás* jelenségét. Sokkal egyszerűbb és nem utolsósorban jövedelmezőbb megoldásnak tűnik a fiatalok számára, ha szerencsét próbálnak külföldön. Ebben az esetben nem elsődleges, hogy szakmájukban helyezkedjenek el, így sajnos sok esetben olyan munkát is elvállalnak, amely még általános iskolai végzettséghez sem kötött, ugyanakkor fizetésük lényegesen meghaladja az itthon remélt diplomás fizetést. A külföldre vándorolt fiatalok abban reménykednek, hogy egy-két év alatt lassan megvethetik lábukat és jobb lehetőségekhez juthatnak, megteremtve a különálló, független élet feltételeit.

Az *EFKE elnökének* álláspontja szerint – annak ellenére, hogy a legtöbben a tőkehiányban látják a legnagyobb hátráltató tényezőt – a vállalkozások beindítását és működtetését a megfelelő szakképesítés és a vállalkozói ismeretek (alapvető és vállalkozói pénzügyi ismeretek, jogszabályi ismeretek, szükséges informatikai, marketing, kommunikációs, emberi erőforrás management ismeretek) hiánya korlátozza.

A *Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK)* főtitkárának tájékoztatása szerint a vállalkozóvá válás adminisztrációs terheivel és azok orvoslásával kormányzati szinten az Adminisztrációs Munkacsoport foglalkozott; a vizsgálatban meghívott szakértőként a Kamara is részt vett, és számos problémát továbbított a munkacsoporthoz. Jó néhány egyszerűsítést eredményezett az együttműködés, de *a vállalkozás működtetése során felmerülő adminisztrációs terhek még mindig az egyik legnagyobb problémát, egyúttal pedig jelentős versenyhátrányt jelentenek a hazai cégeknek.*

Arra a kérdésre vonatkozóan, hogy milyen adminisztrációs akadályok illetve egyéb körülmények nehezítik a fiatalok vállalkozásának beindítását, a vállalkozás fenntartását és működtetését, illetve, hogy melyek azok az okok, amelyek miatt a fiatalok nem „mernek” önálló vállalkozásba kezdeni, a *BGF általános rektor helyettese* arról tájékoztatott, hogy a Főiskola ilyen irányú felmérést nem végzett, ezzel kapcsolatos tapasztalatokról, eredményekről nem tudnak beszámolni. Mindez annak is betudható, hogy a Főiskola alap- és mesterképzéseiben végzettek könnyen el tudnak helyezkedni hazai vagy nemzetközi vállalkozásoknál, non-profit intézményeknél, közigazgatási szerveknél, és Diplomás Pályakövetési Rendszerük eredményei alapján a végzettek 2 %-a dolgozik a tanulmányok befejezése után egy évvel vállalkozóként.

Az *ÁVF Karrier Irodájának munkatársa* válaszelevelében kifejtette, hogy a fiatalok vállalkozásának beindítását és a vállalkozás fenntartását korlátozó tényezők között szerepelnek a jogszabályi előírások, az eljárási határidők, az engedélyek és a hatóságok ellenőrzési tevékenysége, illetve a megfelelő szakirányú végzettség hiánya, telephely, illetve tőkehiánya. Problémát jelent az is, hogy nem ismertek a sikeres hazai példák, hiányzik a gyakorlati útmutatás.

A *Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástudományi Kar Vállalkozásfejlesztési Intézet Kisvállalkozás-fejlesztési Központjának igazgatója* arról tájékoztatott, hogy ma Magyarországon – életkortól függetlenül – viszonylag könnyű egyszerű formában működő vállalkozást alapítani annak ellenére, hogy a cégalapítás költségei két éve jelentősen emelkedtek. Az *engedélyezési eljárások több területen feleslegesen komplikáltak*, a

problematikus szabályokat azonban csak egyedi elemzésekkel lehet meghatározni. Az *elektronikus ügyintézés lehetősége örvendetesen terjed, azonban az eljárások egy része nem felhasználóbarát*. A témával foglalkozó felmérések szerint a magyar fiatalok vállalkozási hajlandósága nemzetközi összehasonlításban alacsony, és tendenciájában sem növekvő.

Egy adott ország kulturális hagyományai alapjaiban determinálják, hogy milyen mértékben terjed el és válik elfogadottá az önfenntartás önálló formája, a megélhetés megszerzésének magángazdasági formája a vállalkozás. Ahol a magángazdaság és a saját kezdeményezés elfogadott, ott nagyobb esély van a vállalkozások alapítására, mert a társadalom természetesnek fogadja el. A mai társadalom elfogadja, de nem bátorítja, és nem ismeri el a vállalkozási életformát. A magyar társadalom a vállalkozást az ügyeskedéssel, a szabályok kijátszásával, a tisztességtelen meggazdagodás forrásával azonosítja.

Az igazgató véleménye szerint a jelenlegi gazdasági helyzet nem kedvez a vállalkozási hajlandóság erősítésének. A fizetőképes kereslet beszűkülése és az exportpiacok lassú bővülése alacsony szinten tartja az üzleti lehetőségeket. Ugyanekkor a megélhetési gondok kikényszeríthetik a megélhetési vállalkozások létrejöttét, amit viszont ellentétezik a közmunka program. Az egyéni vállalkozói hajlandóság a magyar kultúrában gyökerezve nem mondható rossznak, amit az egyéni gazdálkodókkal és egyéni vállalkozókkal együtt közel 1,5 millió vállalkozás bizonyít.

A fenti okok alapján véve meghatározzák, hogy miért nem mernek vállalkozni a fiatalok; ezekhez további tényezők járulnak még hozzá:

- tájékozatlanság: nem látják át a vállalkozási környezet főbb tényezőit, intézményeit pl. önkormányzatok, engedélyező hatóságok, bankok, ügyvédek, könyvelők, szabadalmi ügyvivők, kamarák;
- felkészületlenség: alapvető vállalkozásindítási, gazdasági, pénzügyi, marketing, vezetési felkészültség és alkalmazási készség hiánya;
- bürokratikus akadályok: túl sok szabály, amelyek folyamatosan változnak, kevés az eligazító-tanácsadó pont;
- kapcsolathány: nem tudják kihez, hova kell fordulni;
- induló forráshiány: ez lehet tényleges, de lehet felkészületlenség, vagy kockázatkerülés (a meglévő saját forrás mozgósításának visszatartása).

A felsorolt tényezők közül a makro tényezőket nem lehet rövid távon érdemben megváltoztatni, de pozitív példák bemutatásával, átgondolt stratégia mentén megvalósított programokkal befolyásolni lehet. A stratégiai programban főként az alulról jövő kezdeményezésekre kellene építeni, bevonva a kezdeményező személyeket és intézményeket. Ilyenre volt példa a Budapest HUB startup ökoszisztéma program az Nemzetgazdasági Minisztérium és a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség közreműködésével.

A Budapesti Corvinus Egyetem Vállalati Kapcsolatok és Karrier Iroda igazgatója kifejtette, hogy a hallgatóknak sok jó ötlete születik, amelyek főleg tőke hiányában nem valósulhatnak meg. Véleménye szerint a vállalkozás indítás elméleti háttérét ismerik a hallgatók, de a gyakorlati megvalósítás oldaláról nincsenek tapasztalataik.

Bizonyos vállalkozások elindításához különböző engedélyek szükségesek és az OKJ-s végzettséggel többre viszik („papíros szemlélet” szerint nem szükséges az egyetemi végzettség egy vállalkozás vezetéséhez). Hátráltató tényezőként jelenik meg, hogy nem ismert olyan központi, állami szereplő, amely nemcsak az ügyintézésben, de a motiválásban, képzések, tréningek megszervezésével is segít.

Véleménye szerint sok ambiciózus fiatal van, akik a bizonytalanságtól, a bukástól való félelem és a háttér támogatás hiánya miatt nem mernek belevágni egy vállalkozásba. Bátortalanok a hitelfelvétellel és pályázatokkal kapcsolatban. Általános a negatív kép a vállalkozókról a társadalomban, kevés pozitív érték társul a „vállalkozó” fogalomhoz; külföldi

kultúrákban a „vállalkozó és a vállalkozói szemlélet” kifejezések nagyobb megbecsültséget jelentenek.

III. Javaslatok

A FIVOSZ tagjai szerint szükség lenne egy olyan *naprakész fórum, weboldal* létrehozására, amely szektoronként és szakáganként tartalmazza a szükséges információkat a várható változásokról, jogszabály-módosításokról, új kötelezettségekről, az ellenőrző hatóságokról. Ez a fórum lehetővé tenné az előzetes felkészülést és tájékozódást.

Kifejezetten fontos lenne egy *egyszerűbb pályázási mechanizmus*, az átláthatóbb és gyorsabb elszámolási rendszer bevezetésére, a határidők tényleges betartásával. A jövőben is szükség van az induló fiatal vállalkozókat támogató olyan uniós projektek kiírására – a 2014-2020-as támogatási időszakban – amelyek tartalmazzák a vállalkozói kompetenciák bővítését, üzleti és vállalkozási tanácsadásokat.

A szolgáltató közigazgatás, az *egyablakos ügyintézés szélesebb körű bevezetése és* fejlesztése sokban segítené a vállalkozókat tevékenységük megkezdésének bejelentésénél, a megfelelő tájékoztatás hozzáférhetőségét illetően, az adott szakterületen irányadó és betartandó követelményekre, irányadó szabályaira, ellenőrzésre jogosult hatóságokra vonatkozóan.

Az *oktatás és szemléletformálás* terén szükségesnek tartják, hogy legelső lépésként a fiatalok azt tanulják meg, hogyan kell vállalkozni és csak ezt követően vágjanak bele a vállalkozásba. A vállalkozói létre való felkészítésnek már az általános iskolában meg kellene jelennie, mindig az adott szintű oktatáshoz kapcsolódóan. Ennek az összetett rendszernek a kidolgozásában segítséget nyújthatnának az egyes cégek és vállalkozások is. Az iskolákban nemzetközi példák alapján „üzleti terv” versenyeket lehetne szervezni, amelyek megnövelnék a vállalkozási kedvet. A már működő vállalkozást vezetők számára elérhetővé kellene tenni olyan képzéseket, amelyek elvégzésével önmagukat és vállalkozásukat egyaránt fejleszthetnék.

A *vállalkozói kultúra megteremtését és támogatását* fontosnak tartják a Szövetség tagjai. Ösztönözni lehetne a már működő cégeket az újonnan létrejövő vállalkozások segítésére kialakított *mentorprogramok* megszervezésén keresztül. Ezek a kapcsolatok a már működő vállalatok számára is hasznosak lehetnek a beszerzési és az elosztási területen.

A vállalkozói kultúra elterjedését segítené elő *a szakmai gyakorlatok és tanulóidők* biztosítása a vállalatok részéről. A szakmai gyakorlat mindkét fél részére egyaránt hasznos, ugyanis a diákok valós szakmai tapasztalathoz jutnak, a cégek pedig szakértelmet és adókedvezményeket kapnak cserébe.

Szorosabb kapcsolat kialakítására kellene törekedni a vállalkozások és az érdekképviselői szervezetek között; ennek célja a tapasztalatok átadása, szakmai konferenciák és rendezvények szervezése, gyakorlati helyek biztosítása, kapcsolatok ápolása.

A közösségi szervezetek a bankok és a mikro-finanszírozású intézmények segítségével, közösen *kedvezőbb vállalkozói környezetet* hozhatnának létre. A kisebb összegű hitelfelvétel lehetőségének biztosítása a kisvállalkozások indulásához nagy segítség lenne.

Kiemelten fontos igényként jelenik meg *a jogszabályi környezet egyszerűsítése*, különös tekintettel a gyorsabb és hatékonyabb vállalkozásalapításra.

A Szövetség javaslatai között szerepel az adórendszer oly módon való átalakítása, amely segítené az újonnan létrejövő vállalkozásokat; kormányzati adótanácsadás biztosítása a fiatal vállalkozók számára; a fenntartható vállalkozások adó-, illetve egyéb kedvezményekkel való támogatása; a mikro vállalkozások fizetési kötelezettségeinek időszakos csökkentése a kezdeti nehézségek megkönnyítése érdekében, majd idővel azok fokozatos visszaállítása.

A különféle karrier-expók, életpálya tanácsadások, az oktatás keretein belül célirányzott tevékenység, jó példát népszerűsítő kampányok a médiában mind elősegíthetnék a vállalkozói életforma pozitív megítélését. Különféle ösztöndíjakkal pedig lehetőség nyílna a legtehetségesebb vállalkozó jelöltek támogatására.

Fiatal munkanélküliek számára nagy jelentőséggel bírnának a vállalkozói tanfolyamok.

Az *AGRYA* munkatársának tájékoztatása szerint a Virtuális Falu Programban tapasztaltak azt mutatják, hogy *a folyamatos kommunikáció és összefogás erősítésére van szükség a civil szervezetek, önkormányzatok és a helyi vállalkozói szféra között* annak érdekében, hogy egy fiatal kezdeményezése szárba is szökhesen. Az önkormányzatoknak, a fiatalok lakóhelyükön tartása érdekében kiemelkedően fontos szerepük van abban, hogy támogatásban, elfogadásban részesítsék az ilyen, gyakran egy személyes civil kezdeményezéseket, és hogy lehetőségük szerint építsék be az önkormányzati tervezés folyamatába.

Ilyen támogatás lehet a fiatalok számára olyan közösségi tér kialakítása, ahol akár szabadterén, – nem a buszmegállóba kényszerülve – saját maguknak kialakított közegben beszélgethetnek, természetesen bevonva őket az adott tér fenntartásába, gondozásába.

Fontos az egymás melletti települések önkormányzatainak bevonásával történő összefogás is, e tekintetben nagy jelentősége lehet a tudás transzfernek, vagy a közös célok együttműködésben történő megvalósításának.

Hasonlóan *fontos lenne a helyi, helyközi közlekedési infrastruktúra fejlesztése*, amely megkönnyíthetné a vállalkozással kapcsolatos ügyintézkést, a kormányhivatalok elérhetőségét.

Az *MKIK* álláspontja szerint a fiatalok vállalkozási kedvét ösztönző programokkal, célzott támogatásokkal lehetne növelni, amelyet az Európai Unió Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programja (GINOP) 2014-2020 kiemelten kezel, azon belül a fiatalok munkaerő- piaci integrációját fontos célként jelöli meg. A foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése című prioritáson belül külön célként említi a fiatalok munkanélküliségének csökkentését és annak széleskörű pénzügyi támogatását.

A Kamara szerint nagyobb hangsúlyt kellene fektetni *a fiatalok vállalkozóvá válásának mentorálására*, mert a szakiskolából kilépő pályakezdő fiatal még nem képes önállóan céget alapítani és működtetni, ehhez külső szakértői segítségre lenne szüksége. Figyelemmel kellene lenni – a kilencvenes évektől kezdődően kialakult vállalkozói rétegben – a napjainkban végbemenő *generációváltásra* is, hiszen a közel húsz éve működő vállalkozásoknak a tulajdonosai most lépnek/léptek a nyugdíjas korba, emiatt a fiatal családtagjaik által megörökölt vállalkozások megsegítéséről sem szabad megfeledkezni. A vállalkozásokat segíteni lehetne mentorok bevonásával, az uniós és az állami támogatások kibővítésével, hogy a juttatásokat ne csak újonnan alapított cégek, hanem ezek a nagy múlttal rendelkező generációváltáson átesett, megújuló vállalkozások is kaphassák.

A *BGF* általános rektor helyettese véleménye szerint a középiskolákban és a felsőoktatási intézményekben olyan országos szintű programok elindítására lenne szükség, amelyek egyrészt a vállalkozói lét előnyeire hívják fel a figyelmet, másrészt pedig mind anyagi és infrastrukturális támogatást, mind pedig tanácsadási szolgáltatást biztosítanak. A program keretében a sikeres fiatal vállalkozók ismereteiket és tapasztalataikat megoszthatnák a jövő vállalkozóival.

A *Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástudományi Kar Vállalkozásfejlesztési Intézet Kisvállalkozás-fejlesztési Központjának igazgatója* szerint az Egyetemen támogatni kellene a hallgatói vállalkozások létrehozását az oktatási rendszerbe építve. Ez lenne a Hallgatói Vállalkozói Inkubátor Program, amely tartalmazna gyakorlati képzést, mentorálást, szakértői támogatást, pénzügyi alapokból induló tőkét. A szakképző iskolák programjának

részévé kellene tenni a vállalkozásindítási és működtetési képzést helyi vállalkozók és kamarák, ipartestületek és kisvállalkozás fejlesztési alapítványok bevonásával.

A középiskolák oktatási programjában is nagyobb terjedelemben lenne érdemes szerepeltetni a gazdasági és vállalkozási ismeretek és készségek megszerzését. A szakmai kamaráknak is sokkal nagyobb szerepet kellene vállalniuk, amihez most már az anyagi hátterük is megvan. A kamarák szerepe a következő területeken lehet fontos: képzési és oktatási programok szervezése, a fiatal vállalkozók bemutatkozási lehetőségének megteremtése, szakmai kapcsolatépítés, inkubációs szolgáltatások.

A Vállalati Kapcsolatok és Karrier Iroda igazgatója a fiatalok vállalkozó kedvének felkeltésére olyan pályázatok kiírását, programok szervezését javasolja, amelyek a sikertelen vállalkozás esetén biztosítják őket, hogy nem egy életen át kell fizetniük a kudarcuk miatt, sikeres vállalkozás esetén viszont valamennyit vissza kell adniuk a támogatásért. Szükséges lenne egy olyan független fórum létrehozása, ahová bárki fordulhat és segítséget kérhet vállalkozásának beindításához, fenntartásához működtetéséhez, ahol könnyen egyszerűen utána járhat a jogszabályi előírásoknak, adminisztrációs terheknek. Hasznos lenne kötelezővé tenni a vállalkozási ismeretek gazdasági szakokon és az ilyen szakirányú középiskolákban való oktatását. Kiemelt jelentőséggel bírna az átlátható támogatási rendszer (kapcsolati és társadalmi tőke) kialakítása azoknak a szervezeteknek, akik a motivációban, tanácsadásban és a segítségnyújtásban képviseltek a témakörön belül. Fontos lenne továbbá az inkubátorházak, co-working irodák és a startup-kultúra anyagi és fizikai támogatása.

IV. Nemzetközi jó gyakorlatok

A FIVOSZ tájékoztatása szerint a kanadai kormány például befektet az újonnan alapított vállalkozásokba. Litvániában működik egy *központi weboldal*, ahol az összes nyilvános pályázat és szerződés elérhető költségek nélkül. Németországban és Olaszországban elérhető egy olyan *információs központ*, ahol a közbeszerzések minden dimenziójában segítséget lehet kérni, tanácsadási és konzultációs lehetőséggel kiegészítve. A holland gazdasági minisztérium olyan ügynökséget hozott létre, amely a közbeszerzések minden szegmensével foglalkozik. Ezen az alapon elindulva hasznos lehet egy olyan szervezet létrehozása, amely az újonnan létrejött vállalkozásokat segíti tanácsokkal, technikai asszisztenciával, képzésekkel.

Németországban a fiatal vállalkozók számára elérhető *alacsony kamatú hitel és garancianyújtás*.

Írországban *programokat* indítanak a középiskolások és az egyetemisták számára, amelyek a vállalkozói létet, mint karriert helyezik a középpontba, és bevonják a releváns vállalkozásokat is. A luxemburgi kormány egy rajzfilmen keresztül mutatta be a vállalkozói életformát általános iskolásoknak. Spanyolországban *országos/regionális üzleti inkubátor házak hálózatát* építették ki, illetve nemzetközi üzleti központokkal vették fel a kapcsolatot. Speciális központokat hoztak létre, ahol minden szükséges adminisztrációt el tudnak intézni a kezdő vállalkozók ahhoz, hogy a vállalkozás elindulhasson.

Dániában *rendszeres fórumot* alakítottak ki, ahol a kormányzat, a tudomány világa, az üzleti élet, a regionális szervezetek, az önkormányzatok és a vállalkozói szervezetek találkoznak.

A Budapesti Corvinus Egyetem Vállalati Kapcsolatok és Karrier Iroda igazgatója fontosnak tartaná, hogy a Young Enterprise programot kiterjesszék az egyetemista korosztályra is, vagy a Business Enterprise Program bevezetését. Jó példaként említette a „dokutainment” sorozatokat német és svéd mintára, ahol bemutatják 1-1 részben, ki hogyan építette fel a vállalkozását sikerrel. Csak és kizárólag 30 év alattiakat mutatnak be ezekben a

filmekben. Megjegyezte továbbá, hogy külföldi állásbörzéken a vállalkozói szféra is képviselteti magát valamilyen formában.

V. Állami szerepvállalás

V.1. A nemzetgazdasági miniszter válaszából

A nemzetgazdasági miniszter tájékoztatása szerint a Kormány alapvető célja, hogy kiszámítható környezetet biztosítson a gazdaság szereplői számára. A legfőbb változások már végbementek, így a kiszámíthatóság is javulni fog. A fiatalok vállalkozásindítását segítő jogszabályi módosítások között említhető a Kisadózó Vállalkozások Tételes Adójának (KATA) bevezetése, amely kiszámítható, egyszerű adózást tesz lehetővé a havonta fix összegben fizetendő adó révén.

A kisebb méretű, könyvvizsgálatra nem kötelezett társaságok cégformától függetlenül választhatják a mikrogazdálkodói egyszerűsített éves beszámolót. Az igénybevétel kritériumai: legfeljebb 200 millió forintos árbevétel, legfeljebb 100 milliós mérlegfőösszeg, és legfeljebb 10 fő foglalkoztatotti létszám. Az adminisztráció csökkentése érdekében törölték a házipénztárban tartható pénzkészlet nagyságára vonatkozó szabályozást is, a számviteli törvényben a bizonylatokra vonatkozó megőrzési idő pedig egységesen 8 évre csökkent. A tájékoztatás szerint a jövő évi költségvetés megalapozott, és az adójogszabályok sem változnak jelentősen jövőre. A vállalkozások versenyképességének biztosítását kiemelten fontosnak tartja a tárca, és ennek érdekében a 2014-2020-as uniós költségvetési ciklusban a források 60%-át gazdaságfejlesztésre, ezen belül különösen a kis- és középvállalkozások, a kutatás-fejlesztés és a foglalkoztatás-képzés ösztönzésére tervezik fordítani.

A minisztériumhoz eljutott vállalkozói visszajelzések, valamint a különböző felmérések alapján egyértelműen megállapítható, hogy *a fiatalok vállalkozás-indításának legfőbb gátját a tőkehiány jelenti*. Ehhez adódik a gazdasági válság okozta bizonytalanság, amely a gazdaság egészére nézve jelentősen visszavetette a vállalkozás-indítási hajlandóságot. A tőkehiánnyal szoros összefüggésben a vállalkozói érdekképviselői szervezetektől érkezett jelzések rámutatnak továbbá arra, hogy a cégindítás költségeinek nagysága – az eljárási illetéktől az ügyvédi díjon át a folyamat időigényével bezárólag – sok esetben eltántorítják a vállalkozni vágyókat az első lépések megtételétől. A cégalapítás költségigénye olyan versenyképességi szempont, amely az egész ország teljesítőképességére, gazdasági aktivitására hatással van.

Az Európai Unió egyértelmű törekvése, hogy a tagállamokban az új cégek alapításának költségeit minimalizálja. A Small Business Act erre vonatkozó ajánlása szerint egy új cég alapításának költsége ideális esetben nem haladja meg a 100 eurót. Ezzel összefüggésben a miniszter kiemelte, hogy az olyan, fiatalok számára könnyen elérhető társasági formáknál, mint a kkt. és a bt., az egyszerűsített eljárással történő cégbejegyzési kérelem illetéke egységesen 25.000 Ft, ami a Bizottság által ajánlott 100 eurót nem haladja meg. További pozitív tényező a vállalkozásindítás ösztönzésében, hogy az új Polgári Törvénykönyv rendelkezései értelmében kft. alapításakor nem szükséges a törzstőkét a vállalkozás rendelkezésére bocsátani, lehetőség van annak folyamatos feltöltésére.

Az Egyszerű Állam Program összeállítása során számos jelzés érkezett a tárcához a hatósági működési gyakorlat büntetésorientált voltára vonatkozóan. A Program elfogadását megelőzően például a központi költségvetési szervek bírságbevételei a központi költségvetés vagy a szerv bevételeit képezték. *Mivel a költségvetési szervek fenntartását jelentős részben a bírságbevételeikből kellett megoldani, így közvetlen érdekeltységük volt a bírságolásban. Ez torzította a kiszabott bírságok jogsértéssel való arányos voltát, ezáltal a vállalkozásoknak többletköltsége származott a kialakult helytelen hatósági gyakorlatból.* Ebből kifolyólag kiemelt célként fogalmazódott meg egy vállalkozóbarát hatósági intézményrendszer kialakítása.

A Ket.-ben olyan, a magyar hatósági gyakorlattól mindeddig idegen intézményi kereteket határoztak meg, amelyek a hatóság és a vállalkozások közötti kooperáció erősítését, a bizonyítottan jóhiszeműen működő vállalkozások előnyben részesítését, valamint az állammal való kapcsolattartás időigényének érdemi csökkentését szolgálják. Tipikusan ilyen a kérhető hatósági ellenőrzés intézménye, amellyel lehetőség nyílt a hatósági ellenőrzéseknek az ügyfél kérelmére történő lefolytatására is. Ennek elsődleges funkciója, hogy az ügyfél visszajelzést kapjon a hatóság részéről arra vonatkozóan, hogy tevékenysége megfelel a jogszabályi előírásoknak.

A jóhiszemű vállalkozások működését segíti a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 2011-től hatályos 12/A. §-a is, amely szerint a kis- és középvállalkozásokkal szemben az első esetben előforduló jogsértés esetén – az adó- és vámhatósági eljárást és a felnőttképzési tevékenységet folytató intézmények ellenőrzésére irányuló eljárást kivéve – a hatósági ellenőrzést végző szervek bírság kiszabása helyett figyelmeztetést alkalmaznak. Kötelesek továbbá a hivatkozott rendelkezés alapján megvizsgálni a Ket. 94. § (1) bekezdés a) pontjában szabályozott eljárás alkalmazásának lehetőségét, vagyis azt, hogy a hivatal legalább húsznapos határidő megállapításával hívja fel a vállalkozás figyelmét a jogszabálysértésre és kötelezze annak megszüntetésére.

A Kormány az Egyszerű Állam Program elfogadásával deklarálta, hogy számára kiemelt prioritás, hogy érdemi módon csökkentse és tartósan alacsony szinten tartsa a vállalkozások állam felé teljesítendő kötelezettségeinek szintjét. Ebből kifolyólag – a fennmaradó intézkedések végrehajtásával párhuzamosan – a Program megvalósítása során szerzett, valamint a vállalkozói szektortól és a kormányzati szereplőktől beérkezett tapasztalatokra építve megkezdődött a következő kormányzati akcióterv összeállítása, annak érdekében, hogy – a nemzetközi gyakorlattal összhangban – a megkezdett egyszerűsítésekre építve megszakítás nélkül folytatódhasson a vállalkozói szektor adminisztrációs terheinek leépítése, valamint a terhek újratermelődésének megakadályozása. Az eddig lefolytatott egyeztetések alapján a vállalkozói szektor részéről *nagy igény mutatkozik a cégéletciklussal – így cégalapítással, társasági forma váltásával, cégmegszüntetéssel – kapcsolatos adminisztratív kötelezettségek egyszerűsítésére és ésszerűsítésére, ennek nyomán az erre irányuló javaslatok központi elemét képezik a kormányzaton belüli tárgyalásoknak.*

A fiatalok vállalkozásindítási hajlandóságát nagyban befolyásolhatja továbbá az Egyszerű Állam Programban lefektetett, a hatósági működés átalakítását célzó intézkedések továbbvitele. A Ket.-ben megteremtett lehetőségek ágazati szabályozásban történő átvezetése hozzájárulhat a vállalkozásbarát hatósági működés megerősítéséhez, a hatóságok és vállalkozások közötti együttműködés ösztönzéséhez.

A Kormány általi elfogadás előtt áll továbbá a képesítési követelmények ésszerű csökkentésével kapcsolatos kormányzati feladatokról szóló előterjesztés. A tervezet célja, hogy az egyes tevékenységek gyakorlásához, illetve munkakörök betöltéséhez szükséges képesítési követelmények ésszerű egyszerűsítésével – a modern belső piaci követelményekhez és a jelenlegi gazdasági környezethez igazodva – hozzájáruljon a rugalmas vállalkozói környezet kialakításához, és ezen keresztül a hazai vállalkozások munkahelyteremtő potenciáljának növeléséhez. Ennek eredményeként a magyar képesítési követelményrendszer alkalmassá válik arra, hogy a valós kockázatokat szem előtt tartva, ténylegesen indokolt esetekben támasszon jogszabályi feltételeket a munkaerő alkalmazása során. A piacra lépési korlátok lebontása, ezen keresztül a vállalkozás működési költségeinek csökkentése szintén komoly támogatást jelenthet az induló vállalkozások számára. A kis- és középvállalkozások (KKV) 2014-2020 közötti időszakot felölelő – a Kormány általi elfogadás előtt álló – fejlesztési stratégiája a differenciált vállalkozásfejlesztési célkitűzései keretében kiemelt figyelmet szentel a fiatalok vállalkozói tevékenységének ösztönzésére.

A KKV Stratégia 2014-2015. évekre szóló intézkedési terve – a fentiekben említett további adminisztrációs tehercsökkentő intézkedések mellett – az alábbi intézkedésekkel kívánja elősegíteni, hogy minél több önálló elhatározáson alapuló vállalkozás jöjjön létre:

- A vállalkozói tananyag továbbfejlesztési lehetőségeinek áttekintése a valós vállalkozói ismeretek oktatása érdekében, illetve ezen ismeretek bevezetése az oktatás korai szakaszaiban.
- A vállalkozói tapasztalatszerzés lehetőségének megteremtése a vállalkozásindítás előtt, vagy közvetlenül azt követően.
- A mentorálás országos szintű kiterjesztése, minden fiatal vállalkozó számára elérhetővé tétele.
- A meglévő fejlesztő, tanácsadó szervezetek tevékenységének koordinációja a kormányzati programok hatékony megvalósítása érdekében.
- A meglévő, háttér-infrastruktúrát biztosító intézmények (pl. inkubátorházak, egyetemi műhelyek) tevékenységének összehangolása, szükség esetén továbbiak létrejöttének ösztönzése.

A „*Fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása a konvergencia régiókban*” című pályázati programra vonatkozó eddig eredmények kapcsán a miniszter arról tájékoztatott, hogy a 18-35 év közötti fiatalok vállalkozóvá válását elősegítő uniós program (TÁMOP 2.3.6) egyrészt a vállalkozói készségek megszerzését támogatja, másrészt a vállalkozás elindításához szükséges tőkét biztosítja a fiatal vállalkozók számára. A konstrukció célja, hogy 1500 fiatal által újonnan alapított vállalkozás jöjjön létre. A rendelkezésre álló forrás 6,9 Mrd Ft. A pályázat első szakasza lezárult, a programot megvalósító vállalkozásfejlesztést végző szervezetek támogatásáról 2013. január 28-án született döntés. A pályázat első szakaszának megvalósítása megkezdődött, a régióként kiválasztott konzorciumok feladataikat összehangoltan végzik, a fiatalok toborzása, megkeresése, megszólítása népszerűsítő programsorozatok keretében befejeződött. A programra regisztrált fiatalok első körös kiválasztása (szelekciója) kompetencia mérések és tesztfeladatok kitöltésével zajlik. A képzések előreláthatóan 2013 decemberében, illetve 2014 januárjában kezdődnek, ezek sikeres elvégzését követően a fiatalok 2014 márciusában pályázhatnak a második szakaszra.

A Kormány elkötelezett amellett, hogy az adminisztratív terhek csökkentését, valamint a gazdasági környezet versenyképességének javítását célzó programokat és intézkedéseket a vállalkozásokkal együttműködve dolgozza ki és hajtsa végre. Ennek érdekében alakult meg a vállalkozói érdekképviselői szervezetekből, valamint a tárcák képviselőiből felálló *Adminisztráció-csökkentő Munkacsoport*, amely mind az Egyszerű Állam Program keretében elért eredmények értékelésében, mind pedig a további célok meghatározásában kiemelt szerepet játszik. A Munkacsoport ad hoc jelleggel, az adminisztráció-csökkentő kormányzati munka üteme szerint ülésezik. Ezen túlmenően a vállalkozói érdekképviselők – a Munkacsoport működésével párhuzamosan – rendszeres jelleggel megfogalmazzák a Kormány felé a gazdasági környezet javítását célzó észrevételeiket, javaslataikat, biztosítva ezzel a folyamatos visszacsatolást a kormányzat szereplői számára. Az Adminisztrációcsökkentő Munkacsoport keretében a Kormány kapcsolatban áll a nagyobb kamarákkal – így például a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarával, a Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetségével és a Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamarával, a fiatal vállalkozásokat képviselő szervezetekkel (pl. FIVOSZ), valamint olyan, az egyes ágazati szereplőket összefogó szövetségekkel, mint a MOSZ, Nemzeti Agrárkamara és Magyar Vegyipari Szövetség.

„A fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása - TÁMOP 2.3.6” projekt tervezése során számos, nemzetközi szempontból sikeres kezdeményezés szolgált mintául, amelyeknek hibáit kiküszöbölve, kizárólag pozitív jellemzőikre koncentrálnak alakította ki a Nemzetgazdasági Minisztérium a hazai igényekre szabott programokat.

A magánvállalatok és alapítványok által támogatott, Nagy-Britanniában és később más európai országokban is jól működő „Think Big” program a hazaihoz hasonlóan többlépcsős rendszerben valósult meg, így a vállalkozói kompetenciákat fejlesztő, stratégiai gondolkodásra fókuszáló online képzési szintet követően a projekt a kritériumrendszernek megfelelő, üzleti fantáziában bővelkedő vállalkozási kezdeményezéseket kisösszegű, majd további képzés után nagyobb összegű pénzügyi támogatásban részesítette.

A TÁMOP 2.3.6 projekt előkészítése során a személyes jelenléte igénylő, gyakorlatorientált képzési módszert részesítették előnyben, a pályázókat később is hasznosítható tudással felvértezve. A projekt első fordulóját sikeresen teljesítő pályázók a második lépcső során lehetőséghez jutnak tervezett vállalkozásuk üzleti tervének bemutatására, amely alapján 3-6 millió forint támogatásban és rendszeres, szakmai segítségnyújtásban részesülhetnek vállalkozásuk sikerre vitele érdekében.

V. 2. Az emberi erőforrások miniszterének tájékoztatásából

A miniszter megkeresésemre küldött válaszlevelében kifejtette, hogy a 88/2009. (X. 29) OGY határozattal elfogadott *Nemzeti Ifjúsági Stratégia (NIS)* tizenöt éves időtávban (2009-2024) fogalmazza meg az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos társadalmi célokat és az ezekhez kapcsolódó állami koordinációt igénylő feladatokat. A Stratégia 2012-2013. évekre vonatkozó *Cselekvési Terve* 3 pillér köré csoportosul:

- I. pillér Az ifjúsági korosztályok sikeres társadalmi integrációjához szükséges környezet fejlesztése;
- II. pillér Az ifjúsági korosztályok és közösségeik érvényesülésének elősegítése;
- III. pillér Az ifjúsági szakma és az ifjúsági civil szervezetek munkájának elősegítése.

2013. március 20-án megalakult az *Ifjúsági szakmai Egyeztető Fórum (ISZEF)*, amely tárcaközi testület feladata, hogy összehangolja a különböző tárcák ifjúságpolitikát érintő tevékenységét, hiszen a Nemzeti Ifjúsági Stratégia is kimondja, hogy az ifjúsági ügyek horizontális jellege miatt különösen fontos az ágazatok közötti párbeszéd, szükséges és elengedhetetlen, hogy a fiatalokat érintő kérdésekben ágazatokon átívelő együttműködés és koordináció alakuljon ki.

A Cselekvési Terv beavatkozási területei a Nemzeti Együttműködés Programjában meghatározott prioritásokat veszik alapul, és 30, az ifjúsági korosztályt közvetlenül szolgáló kormányzati intézkedést határoz meg a NIS célrendszere mentén. Az intézkedések célja a 2014-2020-as tervezési időszakban megvalósuló, a korosztály élethelyzetére hatással lévő fejlesztések integrált, komplex megalapozása; a jogalkotási, jogszabály előkészítési szinttől kezdve, az ágazat fejlesztéspolitikai koncepciók kidolgozásán keresztül a települési intézmények szintjéig eljutva.

A Cselekvési Terv megvalósításának pénzügyi alapja a meghatározott akciótervi időszakra (2 év) nem egy elkülönített sor a költségvetésben, hanem a különböző szakterületeken és tárcáknál meglévő, elindított vagy indulás előtt lévő, főként az Új Széchenyi Terv alapján megvalósítandó konstrukciók vagy projektek keretében található meg.

Az ISZEF feladata tehát a kormányzati cselekvések leíró összefoglalása mellett egyúttal az ifjúsági korosztályt érintő fejlesztési irányok kijelölése.

Az ISZEF munkáját hét tematikus munkacsoport (Kiemelt stratégia; Ifjúsági részvétel; Ifjúsági szolgáltatások rendszere; Tanulás, életpálya, önálló egzisztencia megteremtése; Egészséges életmód, prevenció; Forrásallokáció; Nemzetpolitikai) segíti, amelyekben az állami szervek szakmai képviselőin túl a civil szféra is képviselteti magát (a munkacsoportok munkájába 2013 I. félévében összesen 125 fő delegált kapcsolódott be, összesen 46 állami szerv/szervezet és civil szervezet képviselője).

Az ISZEF munkacsoportok által megfogalmazott ajánlások és javaslatok figyelembevételével tervezték meg az *Emberi Erőforrás Operatív Program (EFOP) 2014-2020* ifjúsági célú beavatkozásait, amelyek támogatják az érintett korosztály vállalkozási hajlandóságának növelését. Fentiek alapján kiemelten fontosnak tartja az *EFOP a fiatalok társadalmi aktivitásának és integrációjának támogatását, a helyi ifjúsági munka fejlesztését*. A fiatalok munkaerő-piaci és társadalmi beilleszkedésének, aktív állampolgárrá válásának és foglalkoztathatóságuk növelésének *kulcsát az egyéni, társas és közösségi kulcskompetenciák fejlesztésében*, folyamatos erősítésében látják. Ezen tanulási folyamatok elsődleges terepe a harmadlagos szocializációs közegek (ifjúsági informális csoportok, kortárs közösségek, ifjúsági klubok és terek), hiszen a fiatalok készségeinek fejlődésében az őket körülvevő közösségeknek kulcsszerepe van. A helyi közösségekben rejlő erőforrások aktivizálása, megtartó erejének növelése, a fiatalok közösségi részvételének, aktív szerepvállalásának erősítése közvetlenül járul hozzá a társadalmi kohézió növeléséhez, a fiatalok foglalkoztathatóságának elősegítéséhez. A kulturális intézményrendszer (főként a könyvtárak, közművelődési intézmények) bevonásával helyi szinten kívánják biztosítani a közösségi hely illetve tér, valamint a közösségi szolgáltatások elérhetőségét.

A fiatalok helyi szerepvállalásának, kezdeményezéseinek támogatását célozzák olyan *pályázati forrás és a hozzá kapcsolódó szakmai támogatás biztosításával* („global grant”), amelyek alkalmasak arra, hogy az EU társfinanszírozással megvalósuló fejlesztések megvalósításában tapasztalatlan pályázók, így a fiatalok és közösségeik is sikeresen jussanak támogatáshoz.

Kiemelten fontos *a korosztállyal közvetlenül foglalkozó szakmai környezet, elsősorban a települési ifjúsági munka fejlesztése* is. Ez magában foglalja az önkormányzatok érzékenyítését és támogatását mindazokban a folyamatokban, amelyek a településen zajló ifjúsági munka tervezettségét, összehangolását szolgálják (a településen élő fiatalok valós szükségleteinek, igényeinek felmérésétől a velük és az ifjúsági szakemberekkel, civil szervezetekkel közösen kialakított helyi ifjúsági stratégiák, cselekvési tervek elkészítésén és a helyi ifjúsági párbeszédrendszer megvalósításán keresztül egészen a fiatalokkal foglalkozó helyi társadalmi szereplők közötti együttműködés megteremtéséig). A fiatalok elhelyezkedése, vállalkozóvá válása kapcsán a miniszter hangsúlyozta a *Fiatalok Lendületben Program (FLP)* keretében megvalósított projekteket. A projektek során a fiatalok olyan kompetenciái kerültek fókuszba, amelyek fejlesztik vállalkozókészségüket és kreativitásukat.

Fontos megemlíteni a számos támogatott civil kezdeményezést és projektet, amelyek közös célja az élet különböző területén a fiatalok társadalmi aktivitásra bírása volt – Habeas Corpus Eurocentrum Egyesület, Helpers, Épített Környezetért Egyesület, Debreceni Életfa - Egyesület a Magyar Nemzet Kultúrájáért, Metamorfozisz Egyesület, Ec-Pcc Alapítvány, Magyarországi Magiszter Alapítvány, Környezetvédő és Természetbarát Civil Egyesület, valamint a „Mutass utat!” című konferencia, amelyet a fiatalok foglalkoztatásával, vállalkozóvá válásának segítségével kapcsolatban a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, az EURES, Eurodesk, Euroguidance és Europass hálózatok közös szervezésében 2013 novemberében tartottak. Az esemény a különböző hálózatok révén – a foglalkoztatási, az ifjúsági és az oktatási, és képzési területeken – megjelenő tudást, gyakorlatot kapcsolta össze. A rendezvényen elhangzott, hogy a fiatalok munkanélküliségi problémájának megoldásában fontos szerepe lesz az *Ifjúsági Garanciaprogramnak*, amelynek megvalósításához többféle uniós forrás is igénybe vehető.

A miniszter fontosnak tartotta megemlíteni a témával kapcsolatos hálózati munkát, így az Eurodesk által karbantartott Európai Ifjúsági Portált (<http://wvv-w.eurodesk.hu>), és az „Erasmus fiatal vállalkozóknak” elnevezésű csereprogramot, amely remek lehetőség olyan fiatal vállalkozóknak, akik most indították, vagy fogják indítani vállalkozásukat (<http://www.erasmus-entrepreneurs.eu/page.php?cid=02#.UuY2C9LH> cs)

V.3. Kiemelt kormányzati intézkedések

Az Új Széchenyi Terv keretében jelent meg, „*Fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása a konvergencia régiókban*” című pályázati kiírás⁷, amelynek célja a mikro-vállalkozások indítását tervező fiatalok segítése, a vállalkozói aktivitás ösztönzése, új vállalkozások létrejöttének támogatása.

A teljes konstrukció két pályázati ütemből áll, amelynek keretében a potenciális fiatal/pályakezdő vállalkozók egymásra épülő programok keretében megkaphatják a vállalkozásindításhoz szükséges kompetenciákat, megszerezhetik az alapvető jogi, pénzügyi, gazdálkodási, munkaszervezéssel, gazdálkodással és irányítással kapcsolatos ismereteket, megismerhetik a vállalkozási formák típusait, képessé válhatnak előkészíteni önfoglalkoztatóvá vagy vállalkozóvá válásuk lépéseit, illetve segítséget kaphatnak üzleti tervük összeállításához.⁸ Az indítási időszakban kiemelt segítséget kaphatnak a jogszerű működéshez, az adótudatos vállalkozó magatartás kialakításához,⁹ valamint a vállalkozás az alapítást követő időszakban felmerülő költségek támogatásában részesülhet.¹⁰ A pályázatok meghirdetésekor a hat konvergencia régióban (Dél-Alföld, Dél-Dunántúl, Észak-Alföld, Észak-Magyarország, Közép-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl) a rendelkezésre álló keretösszeg 6,94 milliárd forint.¹¹

Szintén a fiatalokat célzó kormányzati intézkedésként született meg idén az *Új Nemzedék Jövőjéért Program*. A Kormány az elvándorlást fontolgató fiatalok itthon maradásához többféle módon igyekszik kedvező feltételeket teremteni, mindehhez itthoni és uniós források egyaránt rendelkezésre állnak. Az itthoni boldogulást többek között otthonteremtési programmal, családi és gyermekek után járó adókedvezményekkel, szociálpolitikai támogatásokkal, hátrányos helyzetű és pályakezdő fiatalok foglalkoztatásának megkönnyítésével igyekeznek elősegíteni. Csupán ez utóbbi kezdeményezésre 110 milliárd forint jut, és általa eddig 37 ezer fiatal kapott támogatást.

Jelenleg is zajlik az *Új Nemzedék Ifjúsági Kontakt Pont hálózat* kiépítése – minden megyében egy ifjúsági tanácsadó központot hoznak létre, ahol fiatal szakemberek adnak személyre szabott útmutatást, hogy az életbe kilépő kortársaik milyen pályán lehetnek nagyobb eséllyel sikeresek.

Az oktatás és a foglalkoztatás összekapcsolódását segíti elő az *Új Nemzedék Jövőjéért Program* keretében életre hívott *Bázisiskolai program*.¹²

A program elsődlegesen a 12-20 év közötti, közoktatásban tanuló fiatalokat szólítja meg, akik már nem érzik magukat gyerekeknek, a felnőtté válás küszöbén állnak; a jövőképüket nem igazán tudják megfogalmazni, hiszen nincs kapaszkodójuk, és ehhez a jelenlegi köznevelési rendszer keretei között sem kapnak elegendő segítséget.

A program gerincét az ifjúsági életpálya modell kialakítása és a gyakorlatba való bevezetése adja tanórai és órán kívüli keretek között, amely a tervek szerint eleinte 40 bázisiskolában, illetve 2015-re 400 képzésbe bevont pedagógus segítségével valósul meg. Az életpálya modell már 12 éves kortól segíti a pályadöntés meghozatalát, a felkészülést a továbbtanulásra, illetve erősíti a fiatalokban az öngondoskodás szemléletét és a felelősségvállalást.

⁷ TÁMOP 2.3.6.B-12/1

⁸ TÁMOP-2.3.6.A

⁹ TÁMOP-2.3.6.A és TÁMOP-2.3.6.B

¹⁰ TÁMOP-2.3.6.B

¹¹ TÁMOP-2.3.6.B-12/1 – *Fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása a konvergencia régiókban* <http://www.nfu.hu/doc/3581>

¹² Az Új Nemzedék Plusz program a TÁMOP 3.3.12. „Átfogó ifjúsági szolgáltatásfejlesztés a köznevelésben tanuló diákok esélyegyenlőségének növelése érdekében” című országos kiemelt projekt finanszírozásában történik. <http://www.zanka.hu/bazisiskola.ws>

Az iskolai program fő szakmai fókuszja a pályatervezési és életvezetési kompetenciák fejlesztése. Ennek fő területei: önismeret és öngondoskodás, személyes és társas, a munkaerőpiac által elvárt készségek fejlesztése, képzési és munkaerőpiaci információk átadása. Az életpálya-építés mellett a bekapcsolódó iskolák saját intézményi programjukban két további, kapcsolódó terület fejlesztését is választhatják: vállalkozói kompetenciafejlesztés művészettel.¹³

A Bázisiskola Program megvalósításáért felelős Új Nemzedék Központ Nonprofit Közhasznú Kft. (a továbbiakban: Központ) szakmai vezetője arról tájékoztatott, hogy a válaszadás időpontjában 43 iskolával kötöttek együttműködési megállapodást. Az iskolák a Központ felhívására jelentkeztek egy pályázati anyag összeállításával, amelyben bemutatták az intézményüket, korábbi vagy most is futó egyéb fejlesztési projektjeiket. Az iskolák bemutatkozó adatlapjaikon megjelölték azokat a célkitűzéseiket, amelyeket a programban való részvétel segítségével szeretnének elérni; ezek között szerepelt a diákok élethosszig tartó tanulásának támogatása, a pályatervezésben való intézményesített segítségnyújtás, a módszertani valamint a közösségi megújulás igénye.

A kutatási és eszközfejlesztési tevékenységeket követően a program az egyes intézményekben 2014. elején kezdődik meg. Az iskolák közül 6 intézmény 2013. szeptembertől egy kísérleti programban vesz részt.

A szakmai vezető kiemelte, hogy a program a fiatalok életpálya-építésének támogatását tűzte célul, mégpedig nem a formális oktatási – fejlesztési eszközökkel. Ehhez kapcsolódik a vállalkozói készségek fejlesztése és a szemléletformálás annak érdekében, hogy a diákok a vállalkozóvá válásra, mint az egyik lehetséges reális és vonzó életútra tekintsenek. A program keretén belül a tanárok által vezetett tréning-jellegű foglalkozások a tapasztalati tanulás módszerére, a saját élmények szerzésére és reflektálására építenek. A diákok életszerű feladatok végzésével, saját kreativitásuk, kutatásuk és projektszerű alkotómunkájukon keresztül ismerkednek a vállalkozásokkal kapcsolatos jelenségekkel, tudnivalókkal. A hangsúly a szemléletformáláson és az önálló, csoportos tevékenységeken van. Fontos az együttműködés, az innovativitás, az ötletesség, a készség az ismeretek önálló megszerzésére és értékelésére, a csapatmunkára, a saját erősségek felismerése.

A fiatalok vállalkozóvá válását a program közvetetten készíti elő egyrészt a szemléletformálás, a vállalkozói készségek, az önbizalom, a kockázatvállalási, tervezési kompetenciák fejlesztése révén; másrészt azoknak az aktivitásoknak, gyakorlati projekteknek az iniciálása révén, amelyek által a diákok kipróbálhatják saját ügyességüket, kreativitásukat.

A vizsgálat megállapításai

1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. A törvény 18. § (4) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.

2. Az érintett alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény

¹³ <http://www.zanka.hu/bazisiskola.ws>

megalakulása óta az állampolgári jogok országgyűlési biztosa következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításaival összefüggésben ismételten hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amely ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*.

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel azt mondta ki azt, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”*

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint a Magyarország *független demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság már működése első éveiben elvi élel állapította meg, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak* és *előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára.

Az irányadó alkotmánybírósági tézis szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.¹⁴ A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a *kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a *diszkrimináció tilalmát*, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

¹⁴ 56/1991. (XI. 8.) AB határozat

Az Alaptörvény XV. Cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírósági gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítéltető meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az egyenlő bánásmóddal és az esélyegyenlőséggel összefüggésben érdemes arra is utalni, hogy az alapvető jogok biztosára számára az ombudsmantörvény immár fontos célként fogalmazza meg a *leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportokhoz* tartozó személyek jogainak fokozott védelmét, ugyanakkor eddig az országgyűlési biztosok – külön törvényi felhívás nélkül is – kiemelt figyelmet fordítottak az ebbe a csoportba tartozók alapvető jogainak a védelmére. A töretlen ombudsmani gyakorlat alapján nyilvánvalóan e személyi körbe tartoznak – különböző okok miatt – a hajléktalanok, a fogyatékossgal élő személyek, az idősek, a betegek, ezen belül pedig kiemelten a pszichiátriai betegek, a fogvatartottak, továbbá ide sorolhatóak a 18 év alatti gyermekek, sőt a 18 év feletti *fiatal felnőttek* is.

A felsorolt egyes társadalmi csoportok más és más okokból (például az egzisztenciális helyzetük, életkoruk, egészségi vagy mentális állapotuk miatt) minősülhetnek veszélyeztetettnek, a közös pont bennük az, hogy helyzetük miatt egyfelől kiszolgáltatottak valamennyi állami, közhatalmi beavatkozással szemben. Másfelől esetükben súlyos és közvetlen következményekkel járhat az is, ha az állam nem tesz eleget egyes alkotmányos feladatainak, a speciális, rászorultakat segítő szabályozás és gyakorlat kialakításával, fenntartásával kapcsolatos kötelezettségeit nem vagy nem megfelelően látja el. Legyen szó ugyanakkor indokolatlan közhatalmi beavatkozásról, vagy éppen állami feladat, kötelezettség elmulasztásáról, az érintettek jog-, illetve érdekérvényesítő képessége minimális.

A jogegyenlőség, az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése és az esélyegyenlőség előmozdításának kötelezettsége, az egyes, kiemelten védett csoportok jogainak megfelelő biztosítása kiemelt fontosságú a foglalkoztatás területén, a munka világában. Az alapvető jogok biztosára minderre, valamint a vizsgálati hatáskör terjedelmére tekintettel az egyenlő bánásmód követelményének előmozdítása érdekében, az egyes védett csoportba tartozó személyek munkavállalásával, munkáltatásával összefüggésben több irányban folytat átfogó jellegű vizsgálatot.

Az Alkotmány korábbi rendelkezéseit értelmező, közel két évtizedes alkotmánybírósági gyakorlatban a *munkához való jog* alkotmányos alapjogként a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való jogot jelentette. Erre figyelemmel számos ombudsmani jelentés, valamint éves beszámolók is rögzítették a foglalkoztatáshoz való jog jellegadó sajátosságait.

A második generációs szociális jogok közé sorolható *foglalkoztatáshoz való jog* két elemből áll, az egyik a „jog” a munkához, a munkavégzéshez, amely a munkahelyteremtést és ezek megőrzését, a munkanélküliség kezelését szolgáló állami foglalkoztatáspolitikát foglal magában, a másik pedig a foglalkozás megválasztásának szabadsága (alanyi jellegű jog).

A foglalkoztatáshoz való joghoz kapcsolódik a munkahelyi szervezkedés szabadsága, amely arra is kiterjed, hogy a munkavállalók kollektíven, gazdasági és szociális érdekeik érvényre juttatása érdekében sztrájkjoggal élhetnek. Az Alkotmánybíróság szerint a korlátozás más-más mérce alapján ítéendő meg aszerint, hogy a *foglalkozás gyakorlását* vagy annak *szabad megválasztását* korlátozza-e az állam, s az utóbbin belül is különbözik a megítélés az adott foglalkozásba kerülés szubjektív, illetve objektív korlátokhoz kötésének megfelelően. A munkához való jogot az veszélyezteti a legsúlyosabban, ha az ember az adott tevékenységtől *el van zárva, azt nem választhatja*.

Bár a 2012. január 1-jétől hatályos *Alaptörvény* számos alkotmányi elemet átvesz, érintetlenül hagy, a szociális jogokkal, ezen belül a foglalkoztatáshoz való joggal összefüggésben több figyelemreméltó változtatást hajt végre, ezek jelentősége azonban eltérő lehet. Az Alaptörvény például nem tartalmazza az „egyenlő munkáért egyenlő bért” elvét, azonban az Alkotmánybíróság értelmezésében az Alkotmány 70/B. § (2) bekezdése az általános diszkriminációtilalmat megfogalmazó rendelkezésnek (70/A. §) a munka világára való konkretizálása, így ez elvben nem okoz értelmezési problémát. Az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdése lényegében, kisebb módosítással áttemelte az Alkotmány 70/B. § (1) bekezdését, de nem tartalmazza annak első fordulatát, vagyis, hogy a „Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a munkához”.

Mindez ugyanakkor nem jelent tartalmi változást, mivel az Alkotmánybíróság gyakorlatában a munkához való jog alkotmányos alapjokként a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való jogot jelenti. Az Alaptörvény XII. Cikk (1) bekezdésének második mondata ugyanakkor már egy teljesen új elemet és megközelítést foglal magában: jelentheti egyrészt a munkavégzési kötelezettség előírását a közösség gyarapítása érdekében a *képességek és lehetőségek* függvényében, másrészt a munkavégzéshez kapcsolódó arányos közteherviselés előírását egyaránt. Ezzel együtt államcélként jelenik meg a munkalehetőségek biztosítása. Azt is hozzá kell tenni, hogy ezen a területen (is) az alkotmányos mérce, szemlélet (esetleges) változása komplex csak más alaptörvényi szakasz (pl. emberi méltósághoz való jog, szociális biztonsághoz való jog) értelmezésével együttesen vázolható fel. A kötelező és irányadó majdani alkotmánybírósági határozatok megszületéséig ugyanakkor az európai sztenderdek (különösen a közösségi alapjogi normák) mellett – kizáró rendelkezés hiányában – az ombudsman számára továbbra is használhatóak a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat megállapításai.

Az Alaptörvény XVII. cikke ugyancsak kiemelendő rendelkezéseket tartalmaz: rögzíti az együttműködési kötelezettséget, amely szerint a munkavállalók és a munkaadók – a munkahelyek biztosítására, a nemzetgazdaság fenntarthatóságára és más közösségi célokra is figyelemmel – együttműködnek egymással. Az Alaptörvény rendelkezik arról is, hogy minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez, a napi és heti pihenőidőhöz, valamint az éves fizetett szabadsághoz.

3. Az ügy érdeme tekintetében

A vállalkozók adminisztrációs terheit a Kormány az Egyszerű Állam Program intézkedéseivel tervezi csökkenteni. A Program rögzíti, hogy egyszerűbb lesz az adózás, a foglalkoztatás, kisebb lesz az adatközlésekkel kapcsolatos papírmunka. A Kormány kiszámíthatóbbá teszi a hatósági, bírságolási gyakorlatot. Egy átlagos vállalkozás így akár 500 ezer forintot takaríthat meg évente. Az adminisztrációcsökkentéssel jól jár a vállalkozó, az, aki vállalkozónál akar dolgozni, és az is, aki vállalkozás termékeit fogyasztja. Az intézkedések megszüntethetik a felesleges bürokratikus terheket, a felszabaduló forrásokat a vállalkozások bővítésre, fejlesztésre, versenyképességük növelésére, munkahelyek megtartására és új munkahelyek létrehozására fordíthatják.

A Kormány elmúlt egy évben vállalt filozófiáját testesíti és valósítja meg igazgatási lépésekkel a bürokráciacsökkentés. Megerősíti a tisztességes vállalkozásra és a legális munkára épülő érvényesülés lehetőségét. Csökkenti a túlszabályozást, és az állami működésből, a hivatali gyakorlatból fakadó kockázatokat. Rendet teremt a túlságosan sok energiát felemésztő államműködési folyamatokban. Segíti a kis- és középvállalkozásokat saját erejükből felemelkedni, miközben javítja a vállalkozások és az állam versenyképességét.

A Program célja, hogy a jó állam kormányzási koncepcióját a vállalkozások és az igazgatás viszonyában valósítsa meg. A jó állam koncepciója értelmében az állami tevékenységek szervezésének a köz hasznát és a közösség tagjainak érvényesülését kell szolgálnia, a közösség értékei alapján. A vállalkozások számára a jó állam egyszerű államot jelent, ahol a szabályok megértése és betartása könnyű és olcsó, mert az állam elvárásai egyértelműek és a valósághoz igazodnak, eljárásai gyorsak és praktikusak. A Program 2011. II. félévben indult, és 2014. I. félévben zárul.¹⁵

A vizsgálat során megkeresett valamennyi civil szervezet, illetve felsőoktatási intézmény vezetője a fiatalok eredményes vállalkozásának egyik fő akadályaként a *túlzott adminisztrációt* jelölték meg. Véleményük szerint az adminisztráció és annak költségei aránytalan terhet rónak a kezdő vállalkozásokra, hátráltatják az eredményes vállalkozói tevékenységet.

További gondot okoz a jogszabályok és a különböző szabályzatok nagy száma, valamint a *kiszámíthatatlan jogszabályi környezet* gyakori módosítása, a módosított, illetve az új jogszabályok alkalmazására való felkészülésre biztosított idő rövideje. Ehhez kapcsolódóan több megkeresett szerv jelezte, a nemzetgazdasági miniszter válaszában pedig megerősítette a hatóságok ellenőrzési és bírságolási tevékenységének szigorúságát, illetve azt, hogy adott esetben a bírságok jelentős terhet jelentenek mind az induló, mind a már működő vállalkozások számára.

Valamennyi megkeresett szerv kiemelten jelentős hátráltató tényezőként jelölte meg a *tőkehiányt*, amely még a legjobb ötlettel rendelkező fiatalokat is visszatartja a vállalkozás beindításától. Ehhez kapcsolódóan többen kifogásolták az éppen e tőkehiányt orvosolni célzó *pályázati erőforrásokhoz való hozzáférés nehézségeit* – az utófinanszírozású pályázatok esetében ugyanis a kifizetéseket gyakran késedelmesen teljesítik, így a pályázatot a fiatalok csak hitel, további saját erő bevonásával tudják megvalósítani. Kifogásolták, hogy a pályázati kiírások bonyolultak és nehezen értelmezhetőek, külön szakember közreműködése szükséges a pályázati anyag elkészítéséhez.

A vállalkozások eredményes működtetését nehezítik a *magas adóterhek* – a foglalkoztatás ilyen magas terhei mellett a minőségi munkaerőre fordított költséget csak biztosabb gazdasági környezetben tudják, tudnák kigazdálkodni a vállalkozók.

Az induló tőke korlátozott hozzáférése mellett a megkeresett szervek az alapvető *vállalkozói, pénzügyi, informatikai ismeretek hiányát* hangsúlyozták még a fiatalokat visszatartó erőként. Véleményük szerint az eredményes vállalkozáshoz szükség lenne a vonatkozó jogszabályok és a közigazgatási szervezetrendszer ismeretére, a kommunikációs készségek fejlesztésére, marketing és humán erőforrás management területen való jártasságra.

Fontos megemlíteni azonban, hogy a jelenlegi kedvezőtlen és bizonytalan gazdasági helyzet sem ösztönzi a fiatalokat a vállalkozási tevékenység megkezdésére. A vizsgálat feltárta azt is, hogy a társadalomban általánosan elterjedtek a vállalkozói léttel kapcsolatos negatív előítéletek, amelyeket a sikeres vállalkozói példaképek népszerűsítésével lehetne eloszlatni. A fiatalok külföldre való tömeges kivándorlása a jobb (munka)lehetőségek megragadása céljából szintén olyan jelenség, amely a hazai vállalkozások arányszámait szintén csökkenti.

¹⁵<http://egyszeruallam.kormany.hu/download/b/d4/20000/Egyszer%C5%B1%20%C3%81llam%20t%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3%20f%C3%BCzet.pdf>

A fentiek alapján megállapítom, hogy a bizonytalan és gyakran változó jogszabályi környezet, a magas adminisztrációs terhek, valamint az oktatási rendszer azon hiátusa, amely szerint a fiatalok számára nem nyújt kellő képzettséget a vállalkozóvá váláshoz szükséges alapszemlék terén, akadályozzák a fiatalok vállalkozói tevékenységének megkezdését, önálló vállalkozásuk működtetését, amely végső soron a jogállamiság elvéből következő jogbiztonság követelményével összefüggésben idéz elő visszasságot. A feltárt visszasság valamennyi érintett vonatkozásában állandósítja az állam intézményvédelmi kötelezettségével összefüggő jogséremlék bekövetkeztének közvetlen veszélyét is.

Intézkedéseim

A vizsgálatom során feltárt alapjoggal összefüggő visszasság megszüntetése érdekében az Ajb. 31. § alapján felkérem

- a *nemzetgazdasági minisztert*, hogy az Egyszerű Állam Program intézkedéseinek megvalósítása során fordítson kiemelt figyelmet a jelentés megállapításaira;
- az *emberi erőforrások miniszterét*, hogy az oktatási rendszer átalakítása során – különös tekintettel a szakiskolásban, szakirányú oktatási intézményekben folytatott oktatásra – fektessenek nagyobb hangsúlyt a vállalkozói ismereteknek úgy az elméleti, mint a gyakorlati képzésben történő megismerésének a lehetőségére, a vállalkozói környezet rendszerének bemutatására.

Budapest, 2014. február

Székely László sk.